
 CONTEXT

School
vakantie

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool

Simson, kind van de zon,
Richteren 13

Lied
Gezang 313

Meditatie bij Richteren 13

Kind van de zon

Hij heette Simson, zoveel als 'kind van de zon' (zondagskind zouden wij zeggen), maar zijn leven bewoog zich voortdurend in de schaduwen die over zijn leven vielen - van de macht en van die andere grondmacht in het leven: de passies en de erotiek. Dat maakt hem levensecht.

Zijn geboorte was iets uitzonderlijks, in een huwelijk dat aan kinderloosheid gewend was geraakt, in een cultuur waar 'kinderen' een voorwaarde waren voor het voortbestaan van de stam. Zo is hij terecht gekomen in de reeks: Isaak, Samuël en Johannes de Doper, wier onverwachte geboorten generaties vrouwen met hoop vervuld hebben.

De tijd van Simson was een treurige tijd: er was geen koning in Israël, wordt stereotiep gezegd, al zou (later) blijken dat koningen geen garantie waren voor een beter leven. Wonderlijk eigenlijk dat de geschiedschrijving van Israël zo openhartig is geweest over 'hun' eerste begin. Wij zouden ons schamen over een dergelijke biografie van onze familie.

De stam 'Dan' stelde in die begintijd weinig voor. Zij werden steeds meer de bergen ingejaagd.

Wie deed er wat tegen de Filistijnen?

God moet er blijkbaar zelf aan te pas komen, maar - met eerbied gesproken: het zal Hem niet meegevallen zijn wat er van dit veelbelovende leven terecht is gekomen. Zijn vader en moeder hadden 't zich ongetwijfeld ook anders voorgesteld.

En toch... Simsons naam wordt nog genoemd in de brief aan de Hebreeën, nota bene: onder de geloofsgetuigen. Dat zouden wij er niet van afgelezen hebben!

G.P. Hartvelt

 THEMA

Verwachten

Het bijbelboek Richteren hoort in de Hebreeuwse bijbel thuis bij de afdeling 'Profeten'. Hier zijn profetische stemmen aan het woord, die de geschiedenis van Israël vanuit een profetische invalshoek beschrijven. Verhalen over gebeurtenissen van lang geleden, over de beginperiode van het volk in het beloofde land, toen er nog geen koning was en het land werd bestuurd door 'richters', worden zo opgeschreven dat je er wat van leert voor het hier en nu en voor de toekomst.

Het boek Richteren vertelt over een periode waarin het volk de dingen die in de woestijntijd zijn geleerd en afgesproken in het land in praktijk moet brengen.

Het blijkt vallen en opstaan. En er breekt een tijd aan van chaos en verwarring. Maar telkens staan er in deze verwarrende periode richters op, bevrijders. Mensen die een weg, een richting wijzen. Mensen die Gods woord in praktijk (proberen) te brengen. Zo maakt het profetische bijbelboek Richteren keer op keer duidelijk: God bevrijdt zijn volk als het in het nauw zit. En zoals God zijn volk lang geleden bevrijdde d.m.v. de richters zo zal Hij het opnieuw doen.

De laatste richter uit het bijbelboek Richteren is Simson. En gedurende de laatste vijf zondagen van het kerkelijk jaar luisteren we naar de verhalen die over hem worden verteld. Hoopvolle verwachting over de bevrijdende daden van Simson, hij is als een licht in de duisternis. Ontzetting over de chaos en de gruwelijkheden waarmee het bevrijdende werk van Simson gepaard gaat.

Aan de hand van deze tegenstelling wordt gelijk duidelijk dat de Simsonverhalen verhalen zijn die de luisteraar aan het denken zetten. Wat vinden we eigenlijk van de manier waarop Simson zijn volk bevrijdt? Zouden wij op zo'n manier wakker geschud willen worden?

De vader van Simson is slechts met grote moeite wakker te krijgen. Hij is zo zeer gewend aan de duisternis om hem heen. Hij ziet alles van de donkere kant en laat zich maar met moeite overtuigen door het licht dat zijn leven binnenkomt.

Heel anders is het met de moeder gesteld. Zij begrijpt meteen dat er iets bijzonders gaat gebeuren, iets dat met God heeft te maken. Zij is van af het begin in blijde verwachting. Daarom speelt zij de hoofdrol in de verhalen voor vandaag.

Verwachten is het thema-woord dat vandaag in de diverse rubrieken wordt uitgewerkt.

Hanna van Dorssen

 TOELICHTING

Simson, kind van de zon, Richteren 13

De naam Simson is in het Hebreeuws verwant aan het woord voor zon. Er wordt de lezer niet verteld waarom de moeder(!) het kind de naam Simson geeft. Het zal misschien te maken hebben met het feit dat hun woonplaats vlak bij de stad Bet-Sjèmes ligt, die naam betekent: 'Huis van de zon'. Misschien ook was het omdat zij gerede hoop had dat haar zoon wat licht in de duisternis zou brengen voor Israël.

Volgens de inleiding van het verhaal hadden de Israëlieten de narigheid waarin zij zich bevonden aan zichzelf te danken. Ze hielden zich niet aan de plechtige belofte die zij via Jozua aan God hadden gedaan na de betreding van het land (Joz.24). En nu werd hun leven verzuurd door andere bewoners van dat land. Slechts af en toe waren er richters die de Israëlieten op het rechte spoor terugbrachten en de vijanden versloegen. Aan het einde van het vorige hoofdstuk zijn nog drie van die richters opgesomd. Korte, maar indrukwekkende berichten. Vooral die over Ibsan en Abdon vanwege hun talrijke nageslacht. Bij Abdon vormde dat zelfs een heel bereden leger. Maar die tijd is voorbij. Abdon is dood en begraven. De plaats van zijn graf klinkt al onheilspellend: 'in het gebergte der Amalekieten', verwijzend naar de mensen die vanouds doodsvijanden van Israël zijn. Hun plaats lijkt nu te zijn ingenomen door nieuwe hardnekkige tegenstanders: de Filistijnen. Maar wie neemt de plaats in van de voormalige richters?

Van Manoach en zijn vrouw is niet veel te verwachten. Hun kinderloosheid staat in schril contrast met de eerdere berichten over Ibsan en Abdon.

Dan grijpt God in. Maar het duurt wel even voordat met name Manoach dat begrijpt. Blijkbaar is hij al zo gewend aan het duister dat hij moeite heeft met het licht. Zijn - evenals de engel! - niet bij name genoemde vrouw is sneller van begrip, maar aan haar is de engel dan ook het eerst verschenen. Deze vrouw speelt de centrale rol in dit hoofdstuk. Onverwacht wordt ze toch nog zwanger en daarmee leeft ook de verwachting van de verlossing van Israël op. Dat zij een bijzonder kind draagt, zal al tijdens de zwangerschap aan haar te merken zijn. Haar zoon zal een nazireeër zijn en aan het gedrag van de moeder is dat nu al te zien: ook zij drinkt nu geen wijn. Deze opgelegde beperking (voor Simson komt er nog het verbod om zijn haar te knippen bij) lijkt bedoeld te zijn om afstand te nemen

van de verworvenheden van het gegeven land. Het beloofde land werd immers gekenmerkt door de overvloed aan druiven en wijn. Nu het leven in dat gegeven land door de eigen ongehoorzaamheid niet brengt wat men ervan had verwacht, moet men als het ware terug naar 'af': naar de tijd in de woestijn (ditzelfde idee vinden we later bij de Rekabieten; zie Jer.35.). De veertig jaar onder het juk van de Filistijnen moeten een nieuwe leertijd worden, de voorbereiding op een nieuw begin.

Als het uiteindelijk, op grond van wat hij heeft gezien, echt tot Manoach doordringt dat hij via een engel met God zelf te maken heeft, verwacht hij niet een nieuw leven, maar de dood. Zijn vrouw brengt hem in het rechte spoor met een nuchtere overweging, op grond van wat zij eerder heeft gehoord. Het zien en horen vullen elkaar aan. Zij lijkt opvallend genoeg ook al iets te voorzien van de schaduwzijde van het verlossende werk van haar zoon. Want wanneer zij met eigen woorden de boodschap van de engel doorgeeft, voegt zij eraan toe dat hij 'tot de dag van zijn dood' nazireeër zal zijn. Dat klinkt als een verwijzing naar hoofdstuk 16 (Simsons dood).

Toelevend naar de Adventstijd mogen ons de overeenkomsten met de geboorteverhalen van Johannes en Jezus niet ontgaan (denk aan de nadruk op de rol van met name Maria en zie bijvoorbeeld ook de woordelijke overeenkomst tussen Richt. 13:5 e.v. Luc. 1:31). Wat ook opvalt is hoezeer al deze werkers aan verlossing worden gegrepen door de Geest.

Literatuur

Th.J.M.Naastepad, Simson. Verklaring van een bijbelgedeelte, Kok, Kampen z.j.
Richteren, een vertaling om voor te lezen, NBG/KBS 1982.
H.Blok e.a., Geen koning in die dagen. Over het boek Richteren als profetische geschiedschrijving, Ten Have, Baarn 1982. N.A.Schuman, 'Een schelmennovelle: het verhaal over Simson,' in: Verbonden voor het leven, Meinema, Delft 1988, blz.111-122.
H.Abma, Profetie en poëzie. Verhalen uit het boek Richteren, Kok, Kampen 1989.

Klaas Spronk

LITURGISCHE TOELICHTING

Dertigste zondag door het jaar

Simson staat vanaf nu vijf weken centraal in het leesrooster 'Context'. Omdat we een overstap maken van Lucas als hoofdlezings naar Simson en de tijd van de richters, kan in de viering d.m.v. een inleiding op het bijbelboek aandacht worden besteed aan deze overgang. De tijd waarin de Simson-verhalen zich afspelen kan worden toegelicht. De evangelielezing voor vandaag, Lucas 18:9-14, de gelijkenis van de Farizeeër en de tollenaar, zou dan kunnen vervallen. Het is niet eenvoudig om tussen deze tekst uit Lucas en de lezing uit Richteren een verband te leggen.

Het bijbelboek Richteren is een nogal verwaarloosd bijbelboek. Het is niet opgenomen in de klassieke leesroosters en wanneer je in het Liedboek zoekt naar liederen onder 'Richteren' vind je niets. Maar dit maakt de uitdaging om met dit bijbelboek aan de slag te gaan alleen maar groter.

Er zijn wel verschillende kinderliederen gemaakt bij de Simson-verhalen: 'Simson' uit Alles wordt nieuw III, lied 7, NZV. 'Simson' uit Zing alle dagen II, lied 27, NZV. 'Ballade van Simson de zonneman' uit Zingen van het licht, lied 6, Kok. 'De haren van Simson' en 'De sterke Simson' uit Bijbelliederen voor jonge kinderen I, lied 22 en 23, Boekencentrum. 'Simson wil de stad uit' uit Bijbelliederen voor jonge kinderen II, lied 23.

In 1982 is er een vertaling verschenen van het hele boek Richteren in de serie 'Een vertaling om voor te lezen' van NBG en KBS. Deze vertaling, die dicht bij de Hebreeuwse grondtekst blijft, kan eventueel worden gebruikt voor de lezingen op de komende vijf zondagen.

Een commentaar op het boek, waarin ook aandacht wordt besteed aan de Simson-cyclus is het boek: 'Geen koning in die dagen, over het boek Richteren als profetische geschiedschrijving', H.Blok e.a., Ten Have.

De intochtspsalms 34 past goed bij de ouders van Simson. Zij hebben geen kinderen. De geboorte van Simson, het zonnekind, is een godsgeschenk. In vers 3 wordt de engel van de Heer genoemd, die ook rond de geboorte van Simson een belangrijke rol speelt.

Als Glorialied kunnen enkele verzen van Gezang 9 worden gezongen. Net als Hanna zingt de moeder van Simson haar lofzang uit. Gezang 162 verwoordt het ongeloof van de vader, die niet begrijpt dat de Heer nabij is.

Andere bruikbare liederen zijn: Gezang 120 waarin sprake is van 'Zonne der gerechtigheid'. Ook in de naam Simson vinden we een verwijzing terug naar de zon. En Gezang 129, waarin net als in de richterentijd, mensen heftig verlangen naar gerechtigheid, naar licht in de duisternis.

Deze week is het Allerheiligen en Allerzielen. Het is goed om te gedenken dat er voor wij er waren heel veel is gebeurd en dat er na ons ook nog heel veel kan en zal gebeuren. We werpen als het ware een blik door een venster op de levenden van nu, de levenden van toen en de levenden van later. Van al die mensen is in het Liedboek genoeg te zingen, bijvoorbeeld Gezang 488 of 489. Eén van deze liederen kan als slotlied dienen. Overige liederen die i.v.m. Allerheiligen en Allerzielen in aanmerking komen zijn: 'Heer herinner U de namen', Gezang 273 of 299, 'Voor alle heiligen in de heerlijkheid'.

Hanna van Dorssen

DE GEMEENTE VIERT

Intochtspsalms

Psalms 34:1,2 en 3

Drempeltekst

Gij wacht op ons
totdat wij opengaan voor U
wij wachten op uw woord
dat ons ontvankelijk maakt.
Stem ons af op uw stem
op uw stilte.

Gij wekt het geloof in onze harten
God, wie wij ook zijn.
Gij kent en Gij aanvaardt uw mensen
wat zij ook van U vinden.
Spreek dan uw woord
over de wereld uit,
kom met uw hemel in ons midden,
geef uw zon aan goeden en kwaden
tot in eeuwigheid.

uit: *Bid om vrede, H.Oosterhuis, Ambo*

Kyrië

Gloria

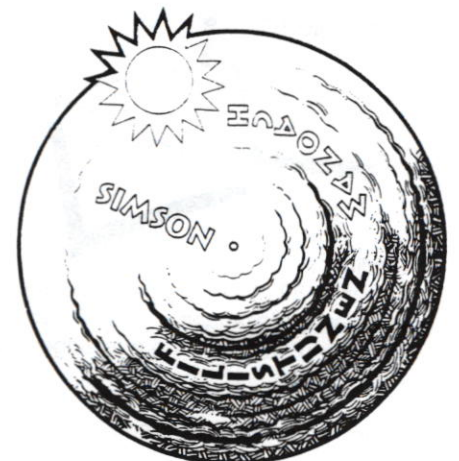
Gezang 9:1,2,6 en 10

Met de kinderen in de kerk

Neem enkele geboortekaartjes mee en praat daar met elkaar over (bijvoorbeeld van mensen uit de gemeente). Lees de verschillende teksten voor. Pak tot slot een geel kaartje geknipt in de vorm van een zonnetje. Op de kaart staat geschreven: 'we hebben er heel lang op gewacht, maar nu is hij dan toch geboren: ons zonnekind.' Over wie zou dit gaan? Dat horen jullie straks in de nevendienst. Neem het kaartje maar mee.

Met de kinderen in de eigen ruimte

We beginnen met het verhaal naar Richteren 13, zie de rubrieken voor de jongere en oudere kinderen. Hierna kunnen de kinderen een geboortekaartje maken, waarop Simsons geboorte wordt aangekondigd. Deel hiervoor kaartjes uit die geknipt zijn in de vorm van een zonnetje.

lees verder op pag. 8

CONTEXT

School

De Heer is mijn Herder,
Psalm 23
De schapen zijn elkaars broeders,
Psalm 133

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool

Het raadsel van de bruidegom,
Richteren 13

Lied

Psalm 19

Meditatie bij Richteren 14

Het boek Richteren wijdt vier hoofdstukken aan Simson.

Hij is ongetwijfeld de meest kleurrijke richter, die beschreven wordt - niet zo slim als Gideon, waar wel reusachtig, agressief en de meest tragische. Hij 'had' wat met de Filistijnen en met vrouwen. Via zijn huwelijk kwam hij in de politiek terecht. Nu ja, 'politiek' - het was meer een wild om zich heen slaan, een persoonlijke vendetta, een wraakneming, zoals in Ruanda en op de Balkan.

Het heeft hem uiteindelijk zijn leven gekost. Het zou anders gelopen zijn als hij naar zijn vader geluisterd had: neem geen vrouw uit de Filistijnen! Er zijn 'bij ons' meisjes genoeg. Net alsof de (latere) redacteurs van dit boek wilden zeggen: zo zie je maar wat er van terecht komt als je buiten je eigen volk trouwt. Maar de meeste leeftijds-genoten van Simson trokken zich niets aan van dit soort vaderlijke vermaningen. Men vrijde en trouwde door alle culturen en godsdiensten heen (Richt. 3:5).

Toch is er een opmerkelijke loyaliteit aan zijn ouders: zij moeten hem deze vrouw geven. Uiteindelijk zwicht Manoach.

Voortaan zijn de lotgevallen van Simson en de Filistijnen onverbreekbaar met elkaar verbonden. Als een houwdegen gaat hij tekeer. Al op de dag van zijn huwelijk. In die week werd hij schaakmat gezet, terwijl hij er diep van overtuigd was dat hij het monopolie op het raadsel had. Maar dat komt ervan wanneer een ander - de naamloze vrouw van Simson - een andere, eigen loyaliteit kent: de band en de verplichtingen aan het eigen volk. Zo trekt het antagonisme tussen rassen, volken en culturen een diep spoor door deze verhalen.

G.P. Hartveld

THEMA

Raden

Simson is niet de figuur om rustig thuis te blijven zitten. Meteen al in het hoofdstuk na het geboorteverhaal lezen we hoe hij zijn ouderlijk huis verlaat en notabene naar het land van de vijandelijke Filistijnen vertrekt en daar nog verliefd wordt ook!

Simson gaat grensverleggend te werk. En hij is beslist niet van plan confrontaties in zijn leven uit de weg te gaan.

Zijn gedrag is onvoorspelbaar, een raadsel. Alhoewel vandaag ook meteen al de zwakke plek van Simson duidelijk zichtbaar wordt: de liefde maakt Simson kwetsbaar, dan verliest hij de voorzichtigheid uit het oog. Tegelijkertijd geeft dit Simson ook een menselijke kant. Deze reusachtig sterke beer heeft een kwetsbare kant. En zo blijft hij ook voor ons herkenbaar.

Maar, om terug te keren naar het begin van hoofdstuk 2, waarom steekt Simson in het verhaal van vandaag de grens over en betreedt hij het land van de Filistijnen? Waarom blijft hij niet veilig in eigen gebied? Is het om te laten zien, dat je het niet helpt als je je terugtrekt en afsluit voor de vijand? Wil hij laten zien dat je er beter op af kunt stappen om te tonen wie je bent?

In ieder geval komt Simson over de grens voor verrassingen te staan. Wie had kunnen denken dat de Filistijnen zelf in hun antwoord op het raadsel dat Simson hen opgeeft, zouden verwijzen naar de Tora, naar psalm 19:11? Daar wordt van de Tora gezegd dat zij zoeter is dan honing. Maar Simson heeft geen tijd om met deze vreemdelingen over de Tora te praten. Hij wordt voortgedreven door de Geest, rusteloos. De reden voor zijn gedrag blijft moeilijk te raden... En ook wij vragen ons af: wie is toch deze nazireeër? Wat kunnen we van dit wonderlijke mensenkind leren? Raden is het thema-woord dat vandaag in de diverse rubrieken wordt uitgewerkt.

Hanna van Dorssen

TOELICHTING

Het raadsel van de bruidegom, Richteren 14

Het is een raadsel waarom Simson zich gedraagt zoals hier wordt beschreven. Hij is zo ongeveer het tegendeel van wat je van een nazireeër mag verwachten. Van zo iemand wordt zelfbeheersing gevraagd, nuchterheid en eerbiediging van de wetten op de reinheid. Maar Simson laat zich volledig leiden door gevoelens en opwellingen, hij gaat naar een stad bekend om zijn wijn en raakt zomaar een kadaver aan, sterker nog: hij eet er uit. Daarmee staan we ook voor het raadsel waarom God nu juist via deze man een begin wil maken met de verlossing van Israël.

De verteller licht een tipje van de sluier op wanneer hij aangeeft dat God via Simsons onbezonnen keuze voor een vrouw uit de Filistijnen de strijd zoekt met die Filistijnen. Simsons ouders zouden de contacten liever uit de weg gaan. Dat heeft met het beschermen van de eigen identiteit te maken, maar het is ook een teken van zwakte. God stuurt aan op een confrontatie om zijn kracht te tonen. Uiteindelijk gaat het om het duel met de god van de Filistijnen, Dagon. Alles wat daaraan voorafgaat is als een inleiding op de afrekening zoals beschreven in hoofdstuk 16. Ook het op het eerste gezicht zo merkwaardige voorval met de dreigende en daarna dode leeuw krijgt zijn plaats. En niet voor niets vertonen de verhalen duidelijke overeenkomsten. Let bijvoorbeeld alleen al op het begin van dit hoofdstuk, dat bijna woordelijk herhaald wordt in 16:1.

Een terugkerend motief is de rol van vrouwen in Simsons leven. Al in hoofdstuk 13 was de hoofdrol voor zijn moeder. Ook daarna zijn het steeds vrouwen die bij Simson de dienst uitmaken.

Vergeleken met andere mannen steekt Simson ver boven iedereen uit. Hij durft heel veel! Tegenover dertig Filistijnen die elk een stel kleren inzetten, staat hij met een dertigvoudige inzet zijn mannetje. En hij blijkt niet alleen zeer daadkrachtig te zijn. Ook in de taal is hij deze keer heer en meester. Want het raadsel dat op het eerste gezicht onoplosbaar lijkt voor wie niets weet van wat Simson onderweg heeft gezien, is eigenlijk een spel met woorden. Er is in het Hebreeuws namelijk een woord voor honing dat hetzelfde klinkt als het woord voor leeuw. Waarschijnlijk heeft Simson daarnaar verwezen (bij de uitleg is dit lange tijd over het hoofd gezien, omdat dit woord voor honing niet voor komt in de Bijbel. Het is ontdekt in een verwante Kanaänitische taal).

Maar er zitten ook nog andere kanten aan dit raadsel. Het moet bij Simson zijn opgekomen toen hij nadacht over dat wonderlijke schouwspel onderweg. En het bood hem een onverwacht en prettig inzicht in hoe de dingen kunnen samenhangen.

Op de bruiloft krijgt het raadsel een heel andere wending. Simson doet er nieuwe levenswijsheid mee op. Hij verklapt het antwoord aan zijn geliefde. En daarmee ondervindt hij dat hij ondanks al zijn kracht niet opgewassen is tegen het aandringen van een vrouw. Hij leert ook dat er een kracht is die zijn spierkracht te boven gaat: de liefde. Juist daarnaar

verwijst het raadsel dat de Filistijnse jongelingen hem als een antwoord geven: 'Wat is zoeter dan honing, wat is sterker dan een leeuw?' Dat is de oplossing van Simsons raadsel en tegelijkertijd is het een verwijzing naar de manier waarop ze daar achter zijn gekomen, namelijk via Simsons liefde voor zijn vrouw.

Enkele elementen uit dit verhaal komen terug in Psalm 19. Deze psalm begint met een loflied op de zon (denk aan de naam Simson, die is afgeleid van het woord zon): 'die als een bruidegom uit zijn bruidsvertrek treedt'. De psalm eindigt met een loflied op de wet (Tora), die 'zoeter is dan honing'. Op grond van die wet is de slachting die Simson aanricht onder de Filistijnen niet te rechtvaardigen. Die wet leert juist eerbied voor de vreemdelingen. Maar hij waarschuwt ook voor de andere volken. Het is voor Israël niet goed om er al te snel en onkritisch relaties mee aan te gaan. Want daarbij zou de centrale plaats van Israëls God in het gedrag kunnen komen.

Klaas Spronk

LITURGISCHE TOELICHTING

Eenendertigste zondag door het jaar

Bij Richteren 14, het verhaal van Simsons bruiloft, kan Gezang 490 worden gezongen. Dit lied past goed bij een feest dat in het water valt. Vanuit het perspectief van Simsons bruid kan Gezang 129 worden gezongen, een lied geïnspireerd op de Klaagliederen. Het liedboek bevat meer liederen over bruiloften. Als Glorialied kan bijvoorbeeld Gezang 112 worden gezongen.

De psalm van de zondag is Psalm 119. Er zal een keus uit de verzen gemaakt moeten worden. Als introitus kunnen vers één, twee en zeven in de liturgie worden opgenomen. Na Votum en Kyrië kunnen eventueel nog vers drie en zes als Gloria worden gezongen. Psalm 119 laat zich overigens ook heel goed zingen op de prachtige melodie die Bernard Huijbers voor Gezang 487 schreef.

Lied van de week is de 'Simsonpsalm' Psalm 19, waarvan vooral vers 2 van de berijming associaties met Simson heeft. Op de regel 'Zo vrolijk als een held, die tot de zege snelt', een regel die we zo niet in de bijbeltekst terug vinden, is wel wat aan te merken. In de Bijbel wordt gewoonlijk niet zo vrolijk gedaan over de zege of over helden en wordt de vreugde over de overwinning getemperd door gedachten aan het lot van de verslagenen. Die spanning zien we meer dan elders in de verhalen rond Simson.

Een andere spanning deze zondag is die tussen de lange lofzang op de Tora die Psalm 119 is en de persoon van Simson, de nazireeër die hoereerde en zijn vrouwen bij voorkeur uit de volkeren koos. Hoe kan iemand die deze dingen doet tegelijk een bevrijder en richter van Israël worden genoemd?!

Willen we die lijn doortrekken en de zondag zien als de derde zondag vóór Advent dan is het aardig ook een stukje geslachtsregister uit het eerste hoofdstuk van Matteüs te lezen, bijvoorbeeld de eerste zeven verzen. Hierin wordt duidelijk dat ook onder het voorgeslacht van Jezus vrouwen worden geplaatst uit de volkeren en zelfs een hoer. Toch wordt juist deze mens nog in ditzelfde geslachtsregister messias genoemd. Bij de Matteüslezing kan Psalm 87 worden gezongen.

We vinden deze spanning ook terug in de evangelielezing voor vandaag uit Lucas 19:1-10, over Zacheüs de tollenaar. Juist het huis van deze 'zondaar' gaat Jezus binnen: 'want de Zoon des mensen is gekomen om het verlorene te zoeken en te redden.'

Omdat Simson naar aanleiding van zijn naam wel 'kind van de zon' wordt genoemd, zijn ook de Gezangen 374 en 377 wellicht bruikbaar in de liturgie.

Arnold Renkema

DE GEMEENTE VIERT

Intochtsp Psalm: Psalm 119:1,2 en 7

Kyrië

Gloria: Psalm 119:3 en 6 of Gezang 112

Met de kinderen in de kerk

Verzamel van te voren een aantal raadsels of geef kinderen en enkele volwassenen bij binnenkomst in de kerk een papier waarop ze een raadsel mogen schrijven. Zoek er een aantal uit en lees die voor of vraag enkele kinderen om de raadsels voor te lezen. Na elk raadsel proberen we met z'n allen de oplossing te raden.

Vandaag geeft Simson, over wie we vorige week voor het eerst hebben verteld, een raadsel op aan de mensen bij wie hij op bezoek is.

Wanneer u beschikt over 'Zondags gaan we naar de kerk', het blad met verwerkingen bij 'Kind en Zondag', kunt u de kinderen het werkblad meegeven waarop een raadsel staat. Als ze terugkomen, willen we graag weten wat de oplossing is van dat raadsel.

Met de kinderen in de eigen ruimte

U begint met een vertelling naar Richteren 14, zie de rubrieken voor de jongere en oudere kinderen. Daarna werken de kinderen verder met het werkblad uit 'Zondags gaan we naar de kerk'. Of ze maken kleine verrassings pakjes, die straks kunnen worden uitgedeeld in de kerk. Zorg voor crèpepapier, cadeaulint en honingdropjes. Elk kind maakt van een stukje crèpepapier een zakje, honingdropje erin, lint erom heen en eventueel nog versieren met plakkertjes.

Eerste lezing: Richteren 14

Zingen: Gezang 490

Tweede lezing: Lucas 19:1-10 of Matteüs 1:1-7

Zingen: Gezang 129 of Gezang 47:2 en 3

Overweging

Zingen: Gezang 325

lees verder op pag. 14

CONTEXT

School

Koninklijke gerechtigheid,
Psalm 72
Goedertierenheid en trouw ontmoeten
elkaar, Psalm 85

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool

De strijd met de ezelskinnebak,
Richteren 15

Lied

Gezang 281

Meditatie bij Richteren 15

Het grote geweld

Geschiedenis is het grove materiaal, de grondstof, waarin het leven gevormd wordt, en waarin ook gestalten van het heil geschetst en ingeweven worden - vaak ternauwernood zichtbaar.

Dit hoofdstuk uit Richteren verhaalt van een wraakneming met absurde proporties.

De ruzie die Simson uitvecht gaat om de 'vrouw uit Timna'. Op het moment dat Simson zijn vrouw wil bezoeken begint dit verhaal. Simson is niet welkom. Toen hij na zijn huwelijk woedend en wraakzuchtig weggelopen was, had haar vader haar aan een bruidsjonker gegeven.

Dan gaat hij (weer) als een wilde tekeer. Het was een persoonlijke wraakneming, waaraan ook zijn vrouw en schoonfamilie ten offer vielen: hun huis werd in brand gestoken.

Wij moeten bij dit soort verhalen maar geen 'preciese' vragen stellen als: hoe krijgt hij 'zomaar' driehonderd vossen bij elkaar; en hoe laten duizend Filistijnen zich 'zomaar' afslachten door één man? We moeten bedenken dat de verzamelaars van deze oeroude verhalen (na de ballingschap) het boek Richteren hebben ondergebracht onder de profeten. De ons bekende bijbelvertalingen zetten ons eigenlijk op een verkeerd spoor. Historici zijn uit op het detail en willen de juiste toedracht weten. Profeten hebben andere dingen aan hun hoofd. Niet de lotgevallen van de volken maar in hun ach en wee de geschiedenis die de Here zich maakt om hunnentwil, zijn weg naar de stad van de toekomst. Zijn postuur dat hij onthult in Israël.' (Naastepad)

Maar ook daar, in alle geweld, 'greep de Geest des Heren hem aan'. Vreemd - God was dus toch in dat geweld. Raadselachtig.

G.P. Hartvelt

THEMA

Rechtzetten

Simson zet in het verhaal van vandaag een aantal zaken op een voor hem typerende wijze recht. Geweld, slimme list en verraad, het zijn stuk voor stuk ingrediënten uit een roman. Vandaag vinden we ze allemaal terug in het verhaal over Simson.

Aan het einde van dit hoofdstuk komt er een voorlopig einde aan het verhaal van Simson, want het eindigt met de mededeling: 'Hij richtte Israël in de dagen der Filistijnen, twintig jaar'. Maar juist door dat getal 'twintig' weten we al dat we nog niet van Simson af zijn. De gebruikelijke regel in Richteren is: 'toen had het land veertig jaar rust'. Bij Simson is er sprake van twintig jaar. Simsons bevrijdende acties werken wel, maar slechts voor de helft. Wat in het verhaal van vandaag ook opvalt is dat niet alleen Simson iets rechtzet (ten opzichte van de Filistijnen), maar dat ook zijn volksgenoten, de Judeeërs, iets proberen recht te zetten (tussen de Filistijnen en zichzelf). Helemaal aan het einde van het verhaal is het God die iets rechtzet. Simson zou in het vuur van de strijd haast vergeten in wiens opdracht hij als nazireeër zijn bevrijdende daden verricht. In het verhaal van vandaag wordt hij daar aan herinnerd. Als hij bijna omkomt van de dorst is het God die verlossing biedt, aan Hem heeft hij zijn leven te danken. Het is alsof Simson weer even bij de les wordt gehaald.

Je kunt als mens zo opgaan in het bestrijden van het (jou aangedane) onrecht dat je God en gebod vergeet en het belang van je naaste over het hoofd ziet. Want of het zo zinvol is om op de wijze van Simson bevrijd te worden? De volksgenoten van Simson vinden in ieder geval van niet. Zij zijn Simson liever kwijt dan rijk. Het 'rechtzetten' van Simson heeft wel resultaat maar of het bestendig is?

Rechtzetten is het thema-woord dat in de diverse rubrieken centraal staat.

Hanna van Dorssen

TOELICHTING

De strijd met de ezelskinnebak, Richteren 15

Dit is een verhaal over rechtzetten, maar ook over machteloze woede. Simson loopt voortdurend achter de feiten aan. Krachtig en voortvarend neemt hij de dingen ter hand, maar hij slaagt er niet in ze werkelijk naar zijn hand te zetten.

Het begin is haast aandoenlijk. Simson is nog steeds niet los van zijn verlangen naar de vrouw die hij ooit zag in Timna en met wie hij zou gaan trouwen. Beleefd en onbevangen klopt hij aan bij het huis van haar ouders. Hij heeft een geschenk bij zich: een geitebokje. Dat herinnert de hoorder aan de vergelijking uit het vorige hoofdstuk. Simson heeft toen de aanstormende leeuw uiteengescheurd alsof het een bokje was, beeld van een teder, kwetsbaar dier. En Simson die kort hiervoor nog zelf rondging als een briesende leeuw komt nu aan met zo'n bokje. Het geeft aan dat hij bedaard is. Maar niet voor lang.

Tot zijn verbijstering hoort hij uit de mond van haar vader dezelfde woorden die zijn lief gebruikte om hem te verleiden haar de oplossing van het raadsel te geven: 'Je gaf niet om haar' (Ri. 15:2; zie eerder 14:16). Op het voorstel van haar vader, dat sterk doet denken aan de manier waarop Laban ooit Jakob om de tuin leidde, gaat Simson niet eens in. Verongelijkt ruilt hij het geitebokje in voor driehonderd vossen. Ook in hem is het onbeteugelde dier weer bovengekomen. En waar eerder de dode leeuw hem eten bezorgde, beroven nu de in doodsnood rennende vossen de Filistijnen van hun oogst. Het treurige resultaat van dit alles is dat uiteindelijk Simsons lief en haar vader toch nog het lot ondergaan waarmee de jongelingen op de bruiloft hebben bedreigd (Ri. 15:6; zie eerder 14:15). Dat onbedoelde gevolg brengt Simson tot nieuwe wraakacties. Er moet weer wat worden rechtgezet.

Maar al met al is het leven er niet vrolijker op geworden, getuige ook de nare omgeving waar Simson nu zijn toevlucht neemt. Tot overmaat van ramp laten nu de Israëlieten merken dat ze niet gediend zijn van Simsons optreden. Het begin van zijn werk heeft weinig van het aangekondigde begin van de verlossing van zijn volk. Ze lijken er alleen maar slechter van te worden en hebben er geen enkele moeite mee hem uit te leveren aan de Filistijnen. De verwijdering is zo groot dat Simson ze zelfs nadrukkelijk moet vragen hem niet te doden. De richter en zijn volk zijn bang voor elkaar! Simson staat er helemaal alleen voor, zoals later Jezus overkomt wanneer zijn volksgenoten Hem uitleveren aan de Romeinen en zij niet inzien dat Hij juist gezonden was om hen te verlossen.

Er lijkt iets van de oude orde te worden hersteld als de Filistijnen, zoals eerder de leeuw, brullend op Simson afstormen en hij ze verpletterend verslaat. Een fraaie orde is dit niet, want na het aardige spel met woorden uit het vorige hoofdstuk is er nu nog slechts plaats

voor weerzinwekkende rijmelarij: 'Met de kaak van de ezel, ezel, ezelsspan, met de kaak van de ezel versloeg ik duizend man!' En de naam van de plaats zal aan deze gewelddaad blijven herinneren, want Lechi betekent kaak.

Door de plotselinge overgang van triomf naar doodsangst aan het slot van dit hoofdstuk wordt er nog iets anders rechtgezet. Laat Simson nu niet denken dat hij opeens alles aan kan en dat hij met zijn berekracht de dingen naar zijn hand kan zetten. Hij moet ook zijn zwakheid en kwetsbaarheid onderkennen en erkennen dat alleen God beschikt over leven en dood. Opvallend is dat hij vanuit dit nieuw gewonnen inzicht nu voor het eerst God direct aanspreekt: 'Gij...' (vs.18). En pas nu, nadat dit alles is rechtgezet, wordt Simson richter genoemd.

Klaas Spronk

LITURGISCHE TOELICHTING

Tweeëndertigste door het jaar

'Waar Hij ook gaat, de vrede gaat Hem voor, liefde en trouw ontspruiten in zijn spoor', zo zingt psalm 85, de psalm van deze zondag. De hoofdlezing van vandaag, Richteren 15, gaat daarentegen over verwoeste akkers, vuur dat verslindt en stapels lijken. Deze beelden doen niet onder voor hedendaagse journaalbeelden en ze zullen bij de luisteraars de nodige vragen oproepen. Het lijkt er niet op dat Gods koninkrijk terstond openbaar zal worden (Lucas 19:11) en lied 285 blijft de moeite van het zingen waard. Zingen we vers 4 ook, dan hebben we gelijk een soort schuldbelijdenis waarin we uitzingen dat ons eigen felle hart en onze eigen boosheid ook van invloed zijn op de gang van zaken op aarde.

Als we even aannemen dat het niet de teneur van de preek wordt dat het een gode welgevallige zaak zou zijn de goddelozen dood te slaan, dan wordt het een probleem wat we naast Richteren 15 lezen. Lucas 19:41-48 stelt het rooster voor, maar dat lijkt minder gelukkig. Onbedoeld wordt Simsons optreden onder de Filistijnen zo op één lijn gezet met de tempelreiniging waarmee we noch Simson, noch Jezus, noch de exegete recht doen. Misschien is het aardiger Lucas 19:11-27 te lezen of Lucas 20:9-18. Zo staan de zaken in ieder geval in de lezingen op scherp.

Het lijkt of de lezingen in deze periode vóór advent een zekere opbouw hebben die naar een climax toewerkt: alles wordt steeds donkerder. Zoals we in de advent elke week een kaars meer ontsteken zo zou je nu haast elke zondag de kerk wat donkerder willen hebben. Ook de viering op de twee na laatste zondag vóór advent zal echter zijn lichtere momenten hebben en één daarvan is het prachtige zondagslied, Gezang 281. Wie zich stoort aan het geringe aantal verzen zinge op dezelfde wijs vrolijk verder met verzen uit Psalm 134, Gezang 472 of 150, dat past namelijk wonderbaarlijk mooi.

Als Glorialied kunt u overwegen Gezang 134 te zingen. Zo komt dat lied ook eens terecht op een plaats waar het hoort, in onze tijd en in onze dagen.

Arnold Renkema

DE GEMEENTE VIERT

Intocht psalm: Psalm 85

Kyrië

Gloria: Gezang 134

Met de kinderen in de kerk

Iets wat krom is weer recht maken, dat is niet altijd gemakkelijk. Soms is het (bijna) onmogelijk of het gaat maar heel langzaam. Dan heb je veel geduld nodig.

Denk maar eens aan de spullen die worden verkocht in de Wereldwinkel. Bijvoorbeeld koffie of chocolade. De mensen die koffiebonen of chocoladebonen verbouwen in de derde wereld landen krijgen voor die spullen te weinig geld. Maar daar kunnen ze haast niets tegen beginnen. De grote koffie- en chocoladehandelaren zijn de baas en bepalen de prijs. Totdat er mensen kwamen, die zeiden: 'wij betalen jullie een eerlijke prijs', dat betekent genoeg geld voor al dat werk. 'En we gaan de koffie en chocola ook verkopen voor een eerlijke prijs', dat betekent dat de mensen in Nederland wel wat meer zullen moeten betalen voor onze koffie of chocolade, maar we vertellen er bij dat de boeren in de derde wereld voor deze koffie en chocolade een eerlijke prijs hebben gekregen.

In het begin vonden veel mensen het maar raar, die koffie en die chocolade voor een eerlijke prijs en er werd niet veel van verkocht. Maar heel langzaam is dat aan veranderen. Heel langzaam wordt iets wat krom is recht!

Vanmorgen krijgen jullie allemaal zo'n stukje chocolade mee naar de nevendienst om te proeven van iets dat krom was en recht werd.

Met de kinderen in de eigen ruimte

We beginnen met het verhaal naar Richteren 15, zie de rubriek voor de jongere of oudere kinderen. In dit verhaal gaat Simson het één en ander recht zetten, maar niet iedereen is daar even blij mee. Hierna kunnen de kinderen aan de slag met de verwerkingssuggesties in bovengenoemde rubrieken of met het werkblad uit 'Zondags gaan we naar de kerk'.

Eerste lezing: Richteren 15

Zingen: Gezang 285

Tweede lezing: Lucas 19:41-48, zie ook de liturgische toelichting

Zingen: Gezang 372

Overweging

Zingen: Gezang 281

lees verder op pag. 20

CONTEXT

School

Kinderen van Sion,
Psalm 87
Loof de Heer!
Psalm 118

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool

Simson en Delila,
Richteren 16:1-22

Lied

Gezang 280

Meditatie bij Richteren 16:1-23

Op drift

Simson was inzake de liefde vrij om te doen wat hij wilde.

Hij ging weer de kant op van de Filistijnen. Filistijnen hadden blijkbaar een bijzondere aantrekkingskracht op hem. Het was geen overspel - zijn 'wettige' vrouw leefde immers niet meer, maar bij Delila overspeelde hij wel zijn hand.

Wanneer wij het verhaal lezen, verbazen wij ons over hoe argeloos Simson erin gelopen is. Maar drama's als deze komen immers nog altijd voor.

Wie 'op safe' speelt zal niet zo snel in zo'n situatie terecht komen, maar sommige mensen wagen het er op.

Toch zijn er grenzen aan het spel met de ernst. Toegegeven: niet altijd komt de ont-nuchtering als een mens met schrik ont-waart wat hij/zij allemaal op het spel gezet heeft; niet altijd is er dan nog een weg terug. Voor Simson kwam het einde toen hij zijn 'geheim' prijs gaf. Dat maakt dit verhaal duidelijk. En dan kan/wil God er ook niets meer aan doen. Voor sommigen is dat misschien een onwennige gedachte: God helpt toch altijd? Dat staat nog te bezien. Hosea (4:16) signaleert die gemakzucht bij veel tijdgenoten. 'Israël is weerspanning als een weerspannige koe. Nuzou de Here hen weiden als een schaap in het ruime veld?' Kom nou!

Als mensen de ruimte willen hebben, kunnen ze die van God krijgen. Maar dan moeten wij nadien niet ach en wee roepen. Al doen wij dat dan wel. Zoals Simson dat deed, korte tijd later. Help nog één keer, Here God.

God hielp hem toen niet meer, maar Israël wel - een beetje.

G.P. Hartvelt

THEMA

Binden

Simson lijkt zo'n ongebonden figuur, een vrijgevochten mens. Maar in hoofdstuk 2 hebben we al kennis gemaakt met dat wat hem kwetsbaar maakt: de liefde. In het laatste hoofdstuk over Simson, Richteren 16, is het zijn liefde voor Delila die hem fataal wordt. Simson laat zich willens en wetens binden en geeft het geheim prijs van zijn kracht.

Gelukkig wordt dit verhaal voorafgegaan door een hoopvolle gebeurtenis. Vlak voor zijn ontmoeting met Delila doorbreekt Simson midden in de diepste duisternis van de nacht de banden van het dodenrijk. Simson met de deuren uit de stadspoorten van Gaza op zijn rug is een opstandingsfiguur, die de beknellende banden van de dood heeft afgelegd. En dat geeft hoop. Misschien loopt het verhaal van Simson toch minder droevig af dan het nu lijkt. De Geest des Heren is dan wel van zijn zijde geweken, maar God is toch vanaf de geboorte van dit bijzondere menskind, een nazireeër, met hem verbonden? En de God van Israël zal niet loslaten wat zijn hand begonnen is, 'Ik zal er zijn' is zijn Naam.

Het gebonden zijn aan mensen of dingen die je het zicht op jezelf ontnemen, komt ons niet onbekend voor. Hoe vaak overkomt ons zo iets niet? En hoelang kan het soms wel duren voordat je je uit zo'n situatie weet te bevrijden. Soms lukt dat nooit of maar zeer ten dele. Maar er zijn ook verbintenissen, waarin wederzijds respect voorop staat, vrijheid in gebondenheid. Zo'n verbond wil God met mensen aangaan.

Binden is het thema-woord dat vandaag in de diverse rubrieken centraal staat.

Hanna van Dorssen

TOELICHTING

Simson en Delila, Richteren 16:1-22

Het lijkt erop alsof Simson, door schade en schande wijs geworden, wat voorzichtiger is in zijn contacten met vrouwen. Dit hoofdstuk begint op dezelfde manier als hoofdstuk 14. Op Filistijns terrein raakt Simson in de ban van een vrouw. Maar nu houdt hij het contact zakelijk. Toch lijkt het weer mis te gaan als de bewoners van Gaza achter zijn identiteit komen. Maar Simson blijft heer en meester van de situatie en deze keer zelfs zonder bloedvergieten. Hij verricht een imposant kunststuk door de enorme deuren van de stadspoort niet alleen te forceren maar ook nog weg te dragen naar het zestig kilometer verderop gelegen Hebron. Die plaats heeft hij niet voor niets gekozen. Hebron is een symbool van de verovering van het land op de Kanaänieten (zie Richteren 1:10 en 20). Later zou ook juist daar David zijn koningschap beginnen (II Sam. 5:1-4).

In de christelijke kerk is dit verhaal ook wel verbonden met het evangelie van Pasen, als een voorafschaduw van Jezus' overwinning op de dood: Hij nam de poort van het dodenrijk weg. Juist als men dit bedenkt valt het contrast met het nu volgende verhaal nog meer op. In de ban van Delila speelt Simson een spel op leven en dood. En hij verliest...

Het verhaal van Simson en Delila doet wat de opbouw betreft denken aan Richteren 13. Pas langzamerhand worden de dingen duidelijk, na veel heen en weer gepraat. Er zijn ook parallellen met de geschiedenis van de bruiloft. Het getal zeven komt in beide verhalen steeds terug. En net zoals de jongelingen drie dagen vergeefs zochten naar het antwoord op Simsons raadsel, doet Delila drie mislukte pogingen om achter het geheim van Simsons kracht te komen. Vergeleken met de vrouw uit Timna in hoofdstuk 14 komt Delila er slechter af. Zij wordt niet bedreigd zoals eerder Simsons aanstaande bruid. Haar verraad wordt gekocht.

Delila is in zekere zin ook de tegenhanger van de moeder van Simson. Alleen zijn moeder was op de hoogte van het geheim dat zijn kracht samenhangt met het verbod zich de haren te knippen. Zij moet het Simson hebben verteld. Nu is het een andere vrouw die hem dit geheim ontfutseld. In tegenstelling tot zijn moeder krijgt zij in het verhaal een naam. Maar die is wel onheilspellend. Delila doet denken aan het Hebreeuwse woord voor nacht, laila. In de eerste verzen van het hoofdstuk wordt dat woord vier maal gebruikt. Toen wist Simson nog aan de nachtelijke dreiging te ontkomen. Tegen Delila's duistere praktijken heeft hij tenslotte geen verweer.

Terwijl Simson, die blijkbaar door zijn gevoelens voor Delila verblind is, meer en meer verstrikt raakt in zijn steeds minder grote leugens, is God in dit verhaal de grote afwezige. Bij dreigend geweld grijpt Gods Geest Simson aan. Nu het wat subtieler toe gaat, blijkt Gods Geest uiteindelijk van hem te zijn geweken (vs. 20). Het verhaal van Simson lijkt over

en uit. Zijn ogen worden uitgestoken, een niet ongebruikelijke straf voor krijgsgevangenen. Later zou de door de Babyloniërs gevangen genomen koning Sedekia datzelfde lot delen (II Kon.25:7). Simson wordt afgevoerd naar de plaats die hij aan het begin van het hoofdstuk nog heeft vernederd: Gaza. Simson die leeuwen aan kon en vossen als wapens hanteerde wordt nu zelf vernederd tot werkezel.

Hij, die een begin zou maken met de verlossing van Israël, is nu aan handen en voeten gebonden. Hij heeft het afgelegd tegen Delila. In vers 19 staat dat Delila Simson in haar macht begon te krijgen. Dat herinnert aan de belofte in 13:5, dat Simson een begin zou maken met de verlossing van Israël uit de macht der Filistijnen. Alleen Delila lijkt haar werk te hebben afgemaakt.

Of zou God het er toch niet bij laten zitten? Met die vraag eindigt dit gedeelte. Is het groeiende haar teken van nieuwe hoop?

Klaas Spronk

LITURGISCHE TOELICHTING

Drieëndertigste zondag door het jaar

Voor de tweede maal in de Simson-cyclus horen we in Richteren 16:1-22 hoe Simson, suf gezeurd door een vrouw die hij lief heeft, een geheim prijs geeft. In Richteren 16 staat er echter meer op het spel dan in Richteren 14.

De intochtspsalmen 143 lijkt opmerkelijk veel van Simsons gevoelens te verwoorden, zowel het suf gezeurd zijn (vers 4) als de wanhoop wanneer hij gegrepen is (vers 7). Vers 10 klinkt, denkend vanuit Simson, als een wanhoopskreet. Het is zaak dit gevoel vast te houden door het glorialied heen. Misschien kan dat door delen van Psalm 136 als loflied te zingen. Psalm 134 kan ook goed uitdrukken dat aan God altijd lof gezongen kan worden, ook in de diepste donkerste nacht. Psalm 134 kan eventueel worden gezongen op de meer aansprekende melodie van lied 281.

De door het rooster voorgestelde evangelielezing is het gesprek van Jezus met de Sadduceeën over de opstanding: Lucas 20:27-38. Hoe waardevol dat gesprek ook is, het leidt ons af van Simsons benarde positie. U kunt ook overwegen Lucas 22:1-6 en 47-48 naast de lezing uit Richteren te zetten.

Zoals vorige week al gezegd, donkerder en donkerder wordt het in onze Simson-cyclus vóór advent. Lieder waarin dat doorklinkt en die gezongen kunnen worden tussen de lezingen door zijn bijvoorbeeld: Gezang 271, Gezang 272 of Psalm 130.

Bij Lucas 22:47-48 past Gezang 353. Richteren 16:20 en 21 sluit wonderwel aan bij Gezang 149, 'O God die met ons zijt'.

De nood, het verraad en de dreiging klinken ook in het zondagslied van vandaag, Gezang 280: 'Hoor de bittere gebeden om de vrede die niet daagt', zo zingt vers 2. Dit kan gelijk de toon zetten voor de gebeden deze zondag. Wordt het lied na de overweging en voor de gebeden gezongen dan kunnen de laatste vier regels in het gebed moeiteloos worden opgenomen: 'Kroon de menselijke dromen met uw koninkrijk op aard. Laat de vrede eindelijk komen, die uw hart voor ons bewaart.' Dat we daar zelf ook voor staan kunnen we belijden in het slotlied, Gezang 341.

Arnold Renkema

DE GEMEENTE VIERT

Intochtspsalmen

Psalm 143:1,2,4,5,7 en 10

Kyrieë

Gloria

Psalm 136:1,11,12 en 13

Met de kinderen in de kerk

Neem een marionet mee en vraag iemand die dat goed kan om met de marionet wat te spelen voorin de kerk (let op dat het goed zichtbaar is voor iedereen of vraag de kinderen om naar voren te komen). Daarna gaan we de marionet eens wat beter bekijken. Zo'n pop is met handen en voeten gebonden. Hij of zij beweegt precies zoals de poppenspeler dat wil. Stel je eens voor dat je zelf aan handen en voeten was gebonden, dat je niet vrij was in je bewegingen... Simson, die stoere, ongebonden Simson, is vandaag aan handen en voeten gebonden, luister maar naar het verhaal.

Met de kinderen in de eigen ruimte

We beginnen met het verhaal naar Richteren 16, zie de rubriek voor de jongere en oudere kinderen.

Hierna kunnen de kinderen aan de slag met de verwerkingssuggesties in de rubrieken of met het verwerkingsblad in 'Zondags gaan we naar de kerk'.

Eerste lezing

Richteren 16:1-22

Zingen

Gezang 149 of 'Jij bent van jou' uit Liturgische Gezangen I, lied 196, Gooi en Sticht. Op de bekende melodie 'Ic seg adieu'.

Jij bent van jou, onachterhaalbaar eigen.
Ik ben van mij, geen ander zal mij krijgen.
Wat ik jou vraag, wat jij mij vraagt
is leeg en zonder zin gevraagd.
Eén oogwenk ver in vreemd gebied,
ooit verder komen doen wij niet.

Ik wou een leven meer, mocht in jou vinden,
ik bond mij aan je vast, kon ik mij binden.
Ik zou in jou vergaan, en jij
ontstaan in mij, en wij in wij.
Eens lag ik neer, versteend van kou,
ik droomde dat ik vocht met jou.

Die nacht werd mij een nieuwe naam gegeven.

Geschonken werd mij nog een tijd van leven.

En even, tot de morgen daagt,
is wat ik vraag en wat jij vraagt,
vervuld en één. Toen ging jij heen
en bleef ik met mijn droom alleen.

lees verder op pag. 27

CONTEXT

School

Looft zijn heilige Naam,
Psalm 103
Halleluja!
Psalm 150

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool

Simsons dood,
Richteren 16:23-31

Lied

Gezang 298

Meditatie bij Richteren 16:23-31

Finale

De Filistijnen hadden er geen vermoeden van wat zij zich op die dag in huis haalden toen ze Simson via Delila aangeleverd kregen in de tempel van hun god Dagon. Het was een soort theater, kijkspel. Leedvermaak. Met openbare terechtstellingen zijn mensen de eeuwen door 'vermaakt'.

En zo werd Simson de tempel binnengebracht. Milton, Revius en Vondel hebben het 'bezongen'. Revius wijdt er een gedicht aan onder de titel: Simson speel-man. Vondel heeft er veel werk van gemaakt met een groot drama: Samson of heilige wraeck. Simson is het negatieve spiegelbeeld van de 'grote verlosser' - een standpunt dat overigens velen in zijn tijd innamen. Uitvoerig beschrijft hij de lotgevallen van Simson in de 'kerk van de Filistijnen', waar deze min of meer verkleed als vorst zijn opwachting moest maken, met kettingen aan zijn voeten - als een oude, weerloze dansende beer op kermissen en festijnen.

Wij kunnen er ons, na zoveel eeuwen, nauwelijks een voorstelling van maken hoe Simson zich gevoeld moet hebben onder de last die het nazireeërschap met zich mee bracht. Wij worden niet veel gewaar van zijn 'beroep' op God tijdens zijn leven. Met Jeremia was het in elk geval anders gesteld. Nooit is het nazireeërschap met zoveel achteloosheid waargenomen als door Simson. Met een vendetta zoals Simson die uitvoerde is de naam van God ook maar moeilijk te verbinden. Een enkele keer wordt vermeld dat de 'Geest van God' hem aanraakte.

Maar aan het slot roept hij tot God - nog eenmaal! Dat heeft hem een plaats bezorgd onder de geloofsgetuigen van Hebréeën 11. Dan breekt hij de zuilen uiteen en vindt de dood.

G.P. Hartvelt

THEMA

Gedenken

Nog eenmaal keert de kracht van Simson terug. Hij verbreekt opnieuw de banden van de dood. In een laatste krachtsinspanning haalt hij de pijlers van de tempel van de Filistijnse god Dagon onderuit. Zo bevrijdt Simson zich uit zijn letterlijk uitzichtsloze gevangenschap bij de Filistijnen (hij is blind gemaakt). En zijn volk hoeft voorlopig niet meer te vrezen voor diezelfde Filistijnen. Alle vooraanstaande personen worden onder de brokstukken bedolven. Maar deze laatste krachtmeting betekent voor Simson ook zijn eigen dood.

Simson, het zonnekind, wordt door zijn familie niet vergeten. Zij halen hem op en begraven hem in het graf van zijn vader. En wij, de luisteraars, zullen de verhalen over Simson ook niet snel vergeten. Ze maken indruk. Ze horen bij de spannende verhalen die kinderen en volwassenen zich vaak nog goed kunnen herinneren van de zondagsschool of neven-dienst.

Maar het gaat om meer dan herinneren. Je iets herinneren kan volkomen vrijblijvend zijn, terugkijken en meer niet. Gedenken is meer, het is een oproep om niet te vergeten maar ook om iets te doen. Om net als Simson mee te werken aan bevrijding in Gods Naam. Maar wel op onze eigen manier. Als wij Simson en alles wat hij gedaan heeft gedenken, weten we: zoals God zijn volk bevrijdde d.m.v. Simson, zo zal Hij het opnieuw doen, hier en nu en in de toekomst. Want niet alleen wij gedenken, ook de God van Israël wiens Naam is 'Ik-zal-er-zijn', gedenkt zijn mensen. En als God zijn verbond met mensen gedenkt, dan geschiedt er heil en zegen en bevrijding.

In deze donkere dagen aan het einde van het kerkelijk jaar gedenken we het licht dat het zonnekind Simson heeft verspreid.

Gedenken is het thema-woord dat vandaag in de diverse rubrieken wordt uitgewerkt.

Hanna van Dorssen

TOELICHTING

Simsons dood, Richteren 16:23-31

Vaak is in de verhalen van het Oude Testament het doodsbericht een aanhangsel dat volledigheidshalve lijkt te zijn toegevoegd. In de geschiedenis van Simson ligt dat heel anders. Hier is het de climax. Vanaf het begin is er naartoe gewerkt.

Nu krijgen ook de woorden van Simsons moeder uit Richteren 13:7 extra reliëf. Zij zei niet woordelijk na wat de engel tegen haar over de te verwachten zoon had gezegd. Ze voegde iets aan de tekst toe: 'tot de dag van zijn dood zal de jongen een Nazireeër Gods zijn.' Juist op die dag, de dag van zijn dood, maakt Simson nog het meest van zijn roeping waar. En dat niet omdat hij nu de meeste slachtoffers maakt, maar veel meer vanwege de plaats waar dat gebeurt: de tempel van Dagon. Het optreden van Simson wordt teruggebracht tot de kern van de zaak: het conflict tussen de God van Israël en de god van de Filistijnen: Dagon.

Aan het begin van dit gedeelte zetten stadsvorsten der Filistijnen de zaak op scherp. Nu is het hun beurt om te rijmen: 'Onze god gaf in onze hand Simson onze vijand.' In het Hebreeuws hoor je hier allemaal (n)oe-klanken, een heerlijke, jennende dreun. En even later neemt iedereen die dreun over. Simson mag opdraven (het zal wel schuifelen geweest zijn) om hen te vermaken. Datzelfde deed hij bij zijn bruiloft (hoofdstuk 14). Toen was hij nog naar verstand en spierkracht duidelijk de meerdere van de feestgangers, nu zijn de rollen omgekeerd. Door te letten op het gebruik van het werkwoord 'zien' wordt dat nog eens onderstreept. In hoofdstuk 14-16 wordt het vier keer gebruikt met Simson als onderwerp en vier keer voor de Filistijnen. Aanvankelijk wordt het steeds van Simson gezegd: Richteren 14:1,2,8; Richteren 16:1. Maar ook wat dit betreft nemen de Filistijnen het initiatief over: 14:11, 16:5 (in de vertaling van deze twee verzen komt dat helaas niet duidelijk tot uitdrukking), 24 en 27. Simson die zich steeds heeft laten leiden door wat hem voor ogen kwam is nu blind. Hij ziet niets meer...

Opnieuw leert dan de nood Simson bidden. Eerder gebeurde dat aan het eind van hoofdstuk 15, toen hij van dorst dreigde om te komen. Het gebed dat Simson nu bidt is eerbiediger. Hij spreekt God aan zoals het een gelovige betaamt. Zijn gebed is ook hartstochtelijker: 'Gedenk mij!'. God mag hem niet vergeten. Het klinkt als sommige aangrijpende Psalmen, zoals Psalm 40:14-18. Daar staan woorden die zo ook door Simson gezegd zouden kunnen zijn, want het gaat over iemand die zich omringd weet door mensen die uit zijn op zijn leven en die zich vrolijk maken over zijn ellende. De kern van het gebed is dat de bidder vraagt of God zich dit ook wil aantrekken en of God de zaak van de bidder ook tot de zijne wil maken.

In Psalm 9:12 is dit gebed tot God om de bidder te gedenken verbonden met de vraag om wraak. Dat gebeurt ook bij Simson.

Nu is wraak iets bedenkelijks. In de Bijbel wordt er vaak tegen gewaarschuwd, omdat door mensen geoefende wraak doorgaans een spiraal van geweld inhoudt (zie bijvoorbeeld Lev. 19:18). Het wreken van het kwade is een zaak voor God (Deut. 32:35; Rom. 12:19). Simson legt het nu ook in Gods hand.

Als de stofwolken boven de ingestorte tempel van Dagon zijn opgetrokken en men de balans kan opmaken van twintig jaar richterschap van Simson, komt de vraag op naar de zin van dit haast apokalyptische geweld. Dit verhaal lijkt vooral bedoeld te zijn om de wens naar een vredevorst op te roepen, naar het definitieve einde van het almaar voortgaande bloedvergieten.

Maar het is zinloos om alleen maar te letten op iets wat nog komen moet. Het is ook goed om te letten op wat er volgens het laatste vers van dit hoofdstuk midden tussen die puinhopen gebeurt. Simsons familie komt helemaal naar Gaza om zijn lichaam op te zoeken en thuis te brengen. Een moeizame en gevaarlijke onderneming. Het getuigt van moed en van hoop: het blijft de moeite waard om zo goed en zo lang mogelijk voor elkaar te blijven zorgen. De naam van Simson wordt niet vergeten. Dit eigenzinnige en snel ontvlambare 'zonnekind' mag in herinnering blijven als een teken van hoop op Gods licht in het duister.

Klaas Spronk

DE GEMEENTE VIERT

Inleiding

Het is vandaag de laatste zondag van het kerkelijk jaar. We gedenken vandaag mensen die we het afgelopen jaar moesten verliezen. U heeft bij binnenkomst een strook papier gekregen. Daarop mag u een naam schrijven van iemand die u wilt gedenken, iemand verweg of dichtbij.

Intochtspesalm

Psalm 50:1,3,8 en 11

Kyrië

Dit kyrië kan worden voorgelezen, maar ook worden gezongen, zie bronvermelding onder het gloria. Wanneer de tekst wordt voorgelezen, kan het kyrië worden uitgesproken door een kind en het gloria door een volwassene.

Kyrië eleison

Heer wij roepen om erbarmen:

zieken, vluchtelingen, armen.
Mensen zijn in nood,
machten van de dood heersen
en de schepping lijdt
zuchtend om barmhartigheid.

Gloria

Gloria in excelsis

Heer, wij zingen van uw glorie,
want uw koningsheerschappij
maakt de schepping nieuw en vrij.
En wij mensen mogen horen
dat wij allen zijn geboren
in uw komend koninkrijk.

uit: Het eerste boek heet Genesis, lied 28, Narratio

Met de kinderen in de kerk

Wat doe je als je iets of iemand 'gedenkt'. Je kunt samen opnoemen waarom iets of iemand zo bijzonder was. Of een lied zingen dat iemand heel mooi vond. Of een verhaal schrijven. Of een kaars aansteken en iemands naam zeggen.

Vandaag vertellen we voor de laatste keer over Simson. Omdat het de laatste keer is, denken we nog eens terug aan alle bijzondere dingen die hij heeft gedaan. Zullen we samen wat van die dingen die we ons herinneren opnoemen?

Met de kinderen in de eigen ruimte

We beginnen met het verhaal naar Richteren 16, zie hiervoor de rubrieken voor de jongere en oudere kinderen. Hierna kunt u aan de slag met de verwerkingssuggesties uit beide rubrieken of met het werkblad uit 'Zondags gaan we naar de kerk', waarop u een getekende terugblik vindt op Simsons leven.

Eerste lezing

Richteren 16:23-31

lees verder op pag. 32

LITURGISCHE TOELICHTING

Laatste zondag van het kerkelijk jaar, Christos Kurios

Dit is de laatste zondag vóór de advent. Dat zal lang niet iedereen even veel doen, al was het maar omdat, naar het gevoel van velen, advent pas begint als Sinterklaas weer naar Spanje is teruggekeerd.

Het is de laatste zondag van het kerkelijk jaar, maar wanneer het kerkelijk jaar precies begint en eindigt is geen uitgemaakte zaak. Het koningschap van Christus vieren we tenslotte elke zondag en beproeven we elke dag.

Voor een goed verstaan van de lezing van Richteren 16:23-31, onze hoofdlezing van vandaag over de dood van Simson, is het misschien wel aardig om ervan doordrongen te zijn dat dit zomaar een doodgewone winderige en ongetwijfeld regenachtige zondag is. Dat lijkt te passen bij de dood van deze richter in de dagen dat er geen koning was in Israël. Er is geen enkele aanleiding om triomfgevoelens te gaan cultiveren bij zo'n dood. De chaos en verwoesting bij Simsons heengaan, doen denken aan de eindtijdprofetieën in de voorgestelde evangelielezing, Lucas 21:5-19. De verzen 1 tot 4 van datzelfde hoofdstuk kunnen misschien ook worden gelezen, het kan aardig zijn een verband te leggen tussen de twee kleine penningen van de weduwe en al de leeftocht die Simson nog bezat.

De psalm van de zondag, Psalm 50 lijkt dit grote thema in vers 11 ook aan te snijden. Vers 1, 3, 8 en 11 kunnen als introitus worden gezongen.

Het zondagslied, Gezang 298, zal met zijn beeldspraak van 'ten laatsten kamp gereed' en 'bazuingeschal' wel om wat uitleg vragen. Dat lied vindt zijn plaats tussen of na de lezingen. Als we toch de bazuinhobbel hebben genomen is het de moeite Gezang 300 als slotlied te laten zingen.

Een loflied vinden we in Gezang 111 of 112, liederen die ook passen bij het 'Christus is koning' karakter van deze dag. De voor ons leven vaak ongemakkelijke consequenties van dat belijden en de twijfels en angsten die daarbij horen moeten we dan ook laten klinken, bijvoorbeeld met Gezang 484.

Arnold Renkema